International Journal for Multidisciplinary Research (IJFMR)
E-ISSN: 2582-2160 ● Website: www.ijfmr.com ● Email: editor@ijfmr.com

ఉత్తరాంధ్ర కవిత్వంలో ప్రాంతీయ చైతన్యం – శిల్ప విశ్లేషణ

పిల్లి. ఉషారాణి

తెలుగుశాఖాధ్యక్షులు, యస్.వి.డి. ప్రభుత్వ మహిళా డిగ్రీ కళాశాల, నిడదవోలు.

సంక్షిప్త నివేదిక (Abstract):
సాహిత్యం అనేది వస్తువు (Content) మరియు శిల్పం (Form/Technique) అనే రెండు అంశాల రసాయనిక సమ్మేళనం. 2011-2020 దశాబ్దంలో వెలువడిన ఉత్తరాంధ్ర కవిత్వం కేవలం ప్రాంతీయ వెనుకబాటుతనాన్ని, ఆవేదనను వినిపించే నినాద ప్రాయమైన రచనలుగా మిగిలిపోలేదు. ఇక్కడి కవులు తమ ప్రాంతీయ అస్తిత్వాన్ని, మాండలిక సౌందర్యాన్ని, సామాజిక స్పృహను అత్యున్నత స్థాయి కళాత్మక విలువలతో జోడించి, వచన కవిత్వ ప్రక్రియలో నూతన ప్రమాణాలను నెలకొల్పారు. ఈ పరిశోధనా పత్రం ఉత్తరాంధ్ర కవిత్వంలోని ఐదు ప్రధాన శిల్ప రీతులైన శీర్షిక, ఎత్తుగడ, భాష (మాండలికం), ప్రతీక, మరియు ముగింపులను విశ్లేషిస్తుంది. వస్తువుకు తగిన రూపం ఎలా అమరింది? ఆవేశాన్ని ఆలోచనగా మార్చడంలో శిల్పం ఎలా ఉపకరించింది? అనే అంశాలను ఎంపిక చేసిన కవితల ద్వారా ఈ పత్రం చర్చిస్తుంది.

కీలక పదాలు (Keywords):
ఉత్తరాంధ్ర కవిత్వం, శిల్ప విశ్లేషణ, ప్రాంతీయ చైతన్యం, మాండలిక సౌందర్యం, ప్రతీక వాదం, వచన కవిత్వం, సామాజిక స్పృహ.

ఉపోద్ఘాతం (Introduction):
సాహిత్య సృజనలో 'ఏమి చెప్పారు?' అన్నదానితో పాటు 'ఎలా చెప్పారు?' అన్నది అంతే ప్రాధాన్యతను సంతరించుకుంటుంది. భావం (వస్తువు) ఎంత గొప్పదైనా, అది సరైన వాహిక (శిల్పం) ద్వారా ప్రయాణించకపోతే పాఠకుడి హృదయాన్ని చేరలేదు. పాశ్చాత్య విమర్శకుడు కోలరిడ్జ్ (S.T. Coleridge) చెప్పినట్లు "ఉత్తమమైన పదాలను, ఉత్తమమైన క్రమంలో పేర్చడమే కవిత్వం". అలాగే తెలుగు విమర్శకులు డా. సి. నారాయణరెడ్డి గారు "వస్తువు యొక్క పరిణత రూపమే శిల్పం" అని నిర్వచించారు.
ఈ నేపథ్యంలో, 2011-2020 మధ్య వచ్చిన ఉత్తరాంధ్ర కవిత్వాన్ని పరిశీలిస్తే, ఇక్కడి కవులు తమ ప్రాంతపు కన్నీళ్లను, కష్టాలను ఒక శక్తివంతమైన 'Art Form'గా మలిచారు. పాలు (వస్తువు) ఎంత శ్రేష్ఠమైనవైనా, పాత్ర (శిల్పం) శుభ్రంగా లేకపోతే అవి విరిగిపోయినట్లే, సరైన శిల్పం లేని కవిత్వం

నిలబడదు. ఈ సూత్రాన్ని బలంగా నమ్మిన ఉత్తరాంధ్ర కవులు ప్రదర్శించిన శిల్ప వైవిధ్యం ఈ పత్రంలో చర్చించబడుతుంది.

పరిశోధనా లక్ష్యాలు (Research Objectives):

ఉత్తరాంధ్ర కవిత్వంలో శీర్షికల ఎంపికలో ఉన్న ఔచిత్యాన్ని, ప్రతీకాత్మకతను పరిశీలించడం.

కవితా ఆరంభం (ఎత్తుగడ) పాఠకుడిని ఆకర్షించడంలో ఎలా సఫలమైందో విశ్లేషించడం.

ప్రాంతీయ మాండలికం (Dialect) ఎలా ఒక బలమైన కవితా భాషగా పరిణామం చెందిందో నిరూపించడం.

సామాజిక సత్యాలను ఆవిష్కరించడంలో ప్రతీకల (Symbols) పాత్రను గుర్తించడం.

కవితా ముగింపు (Ending) ద్వారా కవులు ఇచ్చిన సందేశాన్ని లేదా రేకెత్తించిన ఆలోచనను అంచనా వేయడం.

ఈ పరిశోధనా పత్రం ఉత్తరాంధ్ర కవిత్వ నిర్మాణాన్ని ఐదు ప్రధాన విభాగాలుగా వర్గీకరించి విశ్లేషిస్తుంది.

I. శీర్షికా శిల్పం:

కవితకు శీర్షిక ముఖద్వారం వంటిది. ఇది పాఠకుడిని లోపలికి ఆహ్వానించే తొలి పిలుపు. ఉత్తరాంధ్ర కవులు అలంకారప్రాయమైన పేర్లకు బదులుగా, తమ ప్రాంతీయ అస్తిత్వాన్ని, సామాజిక సంఘర్షణను ప్రతిబింబించే శీర్షికలను ఎన్నుకున్నారు.

సిరికి స్వామి నాయుడు రచించిన 'అగ్ని తోరణాలు' కవిత ఇందుకు చక్కని ఉదాహరణ. 'తోరణం' అనేది శుభసూచకం, కానీ దానికి 'అగ్ని' అనే పదాన్ని చేర్చడం ద్వారా కవి ఒక సామాజిక విషాదాన్ని శీర్షికలోనే ధ్వనింపజేశారు. భర్తను కోల్పోయిన స్త్రీకి సమాజం విధించే ఆంక్షలు ఆమెను ఎలా దహించివేస్తున్నాయో ఈ కవిత వర్ణిస్తుంది.

"చితి మంటలు ఆరక మునుపే
అమ్మ మెడలో ఆచారాల అగ్ని తోరణాలు.
బతుకు బతుకంతా పెనుమంటై దహిస్తుంది.
మట్టి గాజులు చిట్లిపోయి
రబ్బరు గాజులు నరాల్ని నూరుకు తింటాయి."

ఇక్కడ పసుపు కుంకాలు, మట్టి గాజులు అలంకారాలు కావు, ఆమె గుండెను కాల్చే అగ్ని అని చెప్పడానికి 'అగ్ని తోరణాలు' అనే శీర్షిక అత్యంత సముచితంగా నిలిచింది.

జీవితంలో ఎదురయ్యే చీకటిని ఎదిరించి నిలబడే స్థైర్యాన్ని పద్మావతి రాంభక్త తన 'కొత్తవేకువ' కవితా శీర్షిక ద్వారా సూచించారు. 'వేకువ' అంటే ఉదయం, కానీ 'కొత్త' అనే విశేషణం ద్వారా అది జీవితంలో వచ్చే నూతన అధ్యాయాన్ని సూచిస్తుంది.

"కాలమెప్పుడూ శిశిరాన్ని పట్టుకుని కూర్చోదు కదా
ఆకురాలు రోజులను తరిమేసి వసంతం రాక తప్పదు
ఏదో ఒకనాడు ముగిసిపోయాయనుకున్న కలలు
రంగులద్దుకుని ఇంద్రధనుస్సులై

అతడి భుజం మీద రెక్కలు విప్పి వాలకపోవు"
నిరాశ మేఘాలను తొలగించి, నూతన ఉత్తేజాన్ని నింపే సూర్యోదయం వంటి శీర్షిక ఇది. వస్తువులోని విషాదాన్ని అధిగమించే ఆశావాదాన్ని ఈ శీర్షిక హైలైట్ చేస్తుంది.

II. ఎత్తుగడ శిల్పం:

కవితకు ఆరంభం (ఎత్తుగడ) ఒక పునాది లాంటిది. పాఠకుడిని తొలి పాదంతోనే కట్టిపడేసి, చివరి పాదం వరకూ చదివించే శక్తి ఎత్తుగడకు ఉంటుంది. ఉత్తరాంధ్ర కవులు ఆకస్మిక ఆరంభాలు, మిస్టరీని రేకెత్తించే ప్రశ్నలు, మరియు ప్రకృతి వర్ణనలతో కవితలను ప్రారంభించడంలో సిద్ధహస్తులు.

రెడ్డి రామకృష్ణ రచించిన 'ఎవరిదీ ముఖం' కవిత ఒక అద్భుతమైన ఉదాహరణ. కవి ఒక 'ముఖం' చుట్టూ అలుముకున్న మసకబారిన జ్ఞాపకాలను ఎత్తుగడగా ఎంచుకున్నారు.

"ఈ ముఖాన్ని ఎక్కడో చూసినట్టున్నాను
ఎక్కడ చూసానో గుర్తుకు రావడం లేదు
మూడు రోజులుగా...
రాత్రి పగలు అదే పనిగా
బుర్రలో సి.డి. ప్లే చేస్తూనే ఉన్నాను ఎక్కడా అంతుపట్టడం లేదు..."

ఇక్కడ 'సి.డి.', 'స్టోరేజి డ్రైవ్' వంటి ఆధునిక పదాలను, 'కర్పూర కాగడా' వంటి సంప్రదాయ పదాలతో మేళవించడం గొప్ప శిల్పం. ఆ ముఖం వేరొకరిది కాదు, కోల్పోయిన తన సొంత అస్తిత్వమే అనే సందేహాన్ని పాఠకుడిలో రేకెత్తించడంలో ఈ ఎత్తుగడ సఫలమైంది.

గవిడి శ్రీనివాస్ తన 'నీ ఓదార్పు సంతకం' కవితలో ప్రకృతి ప్రతీకలతో పాఠకుడిని ఆహ్వానిస్తారు.

"చిగురాకుల కెరటాల సవ్వడి
తీగలు ఊగిన
జాబిలిని తెంపేసుకున్నట్టు కలల వాన
తడవాలే కానీ ఇంద్రధనుస్సులు విరబూయవూ!?"

కష్టాల వానలో తడిస్తేనే విజయాల ఇంద్రధనుస్సులు వస్తాయని చెప్పే ఆశావాద దృక్పథం ఈ ఆరంభంలోనే నిక్షిప్తమై ఉంది. బరువైన విషయాన్ని చెప్పడానికి ముందు పాఠకుడి మానసిక స్థితిని సంసిద్ధం చేయడానికి ఈ ఎత్తుగడ ఒక 'స్వాగత తోరణం'లా పనిచేసింది.

III. భాషా శిల్పం:

కవిత్వంలో భాష కేవలం భావ ప్రసార సాధనం మాత్రమే కాదు, అది ఆ కవితకు ప్రాణవాయువు. 2011-2020 మధ్య కాలంలో ఉత్తరాంధ్ర కవులు తమ ప్రాంతీయ మాండలికాన్ని (శ్రీకాకుళం, విజయనగరం యాసను) ప్రధాన కవితా భాషగా మలిచారు. ఇది భాషా పరమైన ఆత్మగౌరవ ప్రకటన.

గంటెడ గౌరు నాయుడు రచించిన 'తిత్తవ' కవితలో భాషా శిల్పం పతాక స్థాయిలో ఉంటుంది. కవి తన భాషను బురదలో నుంచి పుట్టిన మట్టి వాసన వేసే కవిత్వంగా వర్ణించారు.

"నా కవిత్వ పాదాలను ముట్టుకుంటే వేళ్లకు మట్టి అంటకుండా ఎలా ఉంటుంది?
నా పదాలను పలకరిస్తే 'పశువుల్ని' పలకరించినట్టు
నా పలుకుల్ని పరామర్శిస్తే 'చేల'నూ నాగేటి 'చాలు'నూ పరామర్శించినట్టు"

ఇందులో వాడిన 'సాటవ', 'గ్రైని', 'సెఁవట' (చెమట) వంటి పదాలు ఆ ప్రాంతపు సంస్కృతికి అద్దం పడతాయి. "మర్మమెరగని మోటుదనం నా 'యాస', యాస నా నేల శ్వాస" అని ప్రకటించడం ద్వారా మాండలిక కవిత్వానికి ఒక నినాదాన్ని ఇచ్చారు.

రెడ్డి రామకృష్ణ రచించిన 'బీల-భూమి-సముద్రం' కవితలో అభివృద్ధి పేరుతో జరుగుతున్న విధ్వంసాన్ని ప్రశ్నించడానికి మాండలిక భాషను ఆయుధంగా వాడారు.

"ఇల్లు పీకి పందిరేయడమే గదా"

"మాకు ఎండి బంగారాలెట్టక్కర్నేదు... మానాన మమ్మల్ని వొదిలీత్తే శాన"

"ఎట్టక్కర్నేదు", "శాన" (చాలు) వంటి పదాలు ఆ ప్రాంతపు ప్రజల నిక్కచ్చితనాన్ని, ఆత్మగౌరవాన్ని ప్రతిబింబిస్తాయి. సంక్లిష్టమైన సిద్ధాంతాలు లేకుండానే, అచ్చ తెలుగు యాసలో పాలకులను నిలదీయడం ఇక్కడి భాషా శిల్ప విశేషం.

IV. ప్రతీక శిల్పం:

కనిపించే వస్తువు ద్వారా కనిపించని సత్యాన్ని దర్శింపజేయడమే ప్రతీక (Symbol). ఉత్తరాంధ్ర కవులు నాగలి, సముద్రం, మట్టి వంటి సాధారణ వస్తువులనే బలమైన సామాజిక ప్రతీకలుగా మలుచుకున్నారు.

దేశరాజు రచించిన 'నింగిలా నేలను చూడాలని' కవితలో 'నింగి' (ఆకాశం) ఉన్నత చేతనకు, 'నేల' వాస్తవికతకు ప్రతీకలు.

"ఆకాశం నా మీదకు దూకి రివ్వున ఎగరేసుకుపోయింది"

"సెలయేళ్ల నీరుతాగిన కొండల తాబేళ్లు"

కొండల నిశ్చలత్వాన్ని, తాబేళ్ల ఓర్పును కలపడం ద్వారా ప్రకృతిలోని శాంతిని, సహనాన్ని కవి ధ్వనింపజేశారు. భౌతిక ప్రపంచాన్ని వదలకుండానే, తాత్విక ప్రపంచాన్ని దర్శించడమే ఈ కవితలోని ప్రతీక శిల్ప పరమార్థం.

సిరికి స్వామి నాయుడు రచించిన 'ఆమెతో పోలికా...' కవితలో పల్లె స్త్రీని, ఆధునిక స్త్రీతో పోలుస్తూ వాడిన ప్రతీకలు అద్భుతం.

"మట్టి నలుగు - చెమట నది"

"నిశిరాత్రి క్లబ్బుల్లో నీలి నీడవై...

ఓ విత్తనమై జాలువారుతుంది"

ఇక్కడ 'మట్టి' పవిత్రమైన గంధానికి, 'చెమట' గంగానదికి ప్రతీకలు. 'విత్తనం' సృష్టికి ప్రతీక. పల్లె స్త్రీని 'సూర్యుడి'తో, ఆధునిక కృత్రిమత్వాన్ని 'దివిటీ'తో పోల్చడం ద్వారా, శ్రమ సౌందర్యమే నిజమైనదని ప్రతీకాత్మకంగా నిరూపించారు.

V. ముగింపు శిల్పం:

కవితా ముగింపు అనేది కేవలం చివరి వాక్యం కాదు, అది కవి పాఠకుడికి ఇచ్చే 'తుది తీర్పు' లేదా 'సవాలు'. ఉత్తరాంధ్ర కవులు తమ కవితలను నిరాశతో కాకుండా, ఒక ఆశావాదంతోనో లేదా బలమైన ప్రశ్నతోనో ముగించారు.

సిరికి స్వామి నాయుడు రచించిన 'హరితనేత్రాలై...!' కవితలో రైతుల కష్టాలను వర్ణించి, చివరగా వారి నిద్రను ప్రకృతి పునరుజ్జీవనంతో ముడిపెట్టారు.

"వాళ్ళనలా గాఢమైన నల్లరేగడిలాంటి
నిదురనేలలో యింకిపోనీ!
రేపు, హరితనేత్రాలై విప్పారి
యీ లోకంమీద పచ్చని వెలుగై ప్రసరించనీ !!"

నిద్ర లేచిన రైతుల కళ్ళు 'హరితనేత్రాలు' (పచ్చని పంటలు) అవుతాయని, అవి లోకానికి వెలుగునిస్తాయని చెప్పడం ద్వారా కవి ఒక గొప్ప ఆశావాద ముగింపును ఇచ్చారు.

గంటేడ గౌరునాయుడు రచించిన 'ఉరితాడు మీద వాలిన పిట్ట' కవితలో సామ్రాజ్యవాద శక్తులను (అమెరికా వంటి దేశాలను) ప్రశ్నిస్తూ ముగించారు.

"డాలర్ ఎగరేస్తున్న తుపాకీ మొనగాడి దగ్గర
భూగోళాన్ని వేలాడదీసే ఉరితాడు ఉందంటారా...?"

మనిషిని చంపగలరేమో కానీ, ప్రపంచాన్ని (భూగోళాన్ని) బంధించే శక్తి ఏ ఆధిపత్య శక్తికి లేదని ఈ ముగింపు ఎలుగెత్తి చాటింది. ఇది పాఠకుడిని ఆలోచనలో పడవేసే ప్రశ్నార్థక శిల్పం.

ముగింపు :

"ఉత్తరాంధ్ర కవిత్వం: ప్రాంతీయ చైతన్యం - శిల్ప విశ్లేషణ" అనే ఈ పరిశోధన ద్వారా 2011-2020 దశాబ్దపు కవిత్వం కేవలం ఆవేశపూరితమైనది మాత్రమే కాదని, అది అత్యున్నత నిర్మాణాత్మక విలువలు కలిగినదని స్పష్టమవుతోంది.

వస్తు-రూప సమన్వయం: ఈ కవులు 'వస్తువు' (Content) మరియు 'రూపం' (Form) లను వేరుగా చూడలేదు. ఆవేదనకు మాండలికం అద్దం పడితే, నిరసనకు పదునైన ఎత్తుగడ బలాన్నిచ్చింది.

అస్తిత్వ ప్రకటన: శీర్షికల నుండి ముగింపు వరకు ప్రతి దశలోనూ ఉత్తరాంధ్ర ఆత్మగౌరవాన్ని, మట్టి వాసనను కవిత్వంలో నింపారు.

పరిణతి: ఈ కవిత్వం ఆవేశం నుండి ఆలోచన వైపుకు, నినాదం నుండి నిర్మాణం వైపుకు ప్రయాణించింది. ప్రాంతీయతను (Locality) గట్టిగా పట్టుకోవడం ద్వారానే విశ్వజనీనతను (Universality) సాధించవచ్చని ఈ కవులు నిరూపించారు.

ఉత్తరాంధ్ర కవిత్వం తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో ఒక ప్రత్యేక అధ్యాయంగా నిలిచిపోవడానికి కారణం... అందులోని బలమైన వస్తువుకు, కవులు అద్దిన అద్భుతమైన 'శిల్ప సౌందర్యమే'నని ఈ పత్రం నిర్ధారిస్తోంది.

ఉపయుక్త గ్రంథ సూచిక :

1. డా. అద్దేపల్లి రామమోహనరావు, శ్రీశ్రీ కవితా ప్రస్థానం - విమర్శ, విశాలాంధ్ర ప్రచురణలు, 1998.
2. డా. సి. నారాయణరెడ్డి, ఆధునికాంధ్ర కవిత్వం - సంప్రదాయాలు ప్రయోగాలు, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ, 1967.
3. వల్లంపాటి వెంకటసుబ్బయ్య, సాహిత్య శిల్పం, విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, 1999.

4. ఎం.హెచ్. అబ్రమ్స్ (M.H. Abrams), A Glossary of Literary Terms.